

ACC. N:R M. 14339:1-34

Landskap: Västergötland Upptecknare: Axel Johansson, Åhaga, Hid
Härad: Kinds Berättare: olika personer; se uppt.bladens
Socken: Ö.Frölunda Berättarens yrke: baksida!
Uppteckningsår: 1957 Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Möbelmåleri.

sid. 1-34.
(ett bif. brev sid. 34a)

LUF 89

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 14339: /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M Ö B E L M Å R E R I LUF 89.

Av gamla siftemöbler finns här i orten inte särskilt mycket kvar. Men däremot relativt gott om följande möbler. Kistor, skåp, golvur, snedklaffade byråar, "sekretärer", samt olika små skrin. Sådana saker finns i rätt många hem, även i sådana hem, som måste hänföras till ganska nya. Efter vad jag sett och kunnat uppsåra, finns dessa saker lika mycket i nyare hem, som de i de gamla. Orsaken till detta torde vara, att hem-
mevarande barn, när de gifter sig eller av andra orsaker utflyttar från hemmet, på förhand har kommit överens om, att inte sälja dessa saker utan dela upp dem sinsemellan. Orsaken till att de nämnda möblerna, har blivit mer bevarade, än de gamla sitt och golvmöblerna torde vara att dessa, har varit lättare att bevara. Det var också dessa, som var mest målade och, som inte fick så många efterföljare, som de andra möblerna fick. En gammal säng, ett bord en sjänk m, m, blev också fortare nedslitna och förstörda. När en sådan möbel ersattes med en ny, blev den genast eller i en snar framtid ~~XXXXXX~~ huggen till ved. De andra möblerna de, som mera förvarats, var mindre och lättare att ställa undan och förvara. En annan orsak torde vara, de senaste årens vaknande intresse, för att bevara det gamla. Det fanns en tid när inget gammalt togs vara på, . Många av de kistor, hörnskåp, skrin, till och med golvur, de s, k, moraklockorna, har de senaste årtiondena plockats

Luf 89

ACC. N:R M. 14339:2.

2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2.

fram från uthusen och fixats upp. Enligt frågolistan skall sådana möbler, som målats om på 1900 talet ej tagas med i denna uppteckning. Tyverr är det nog så, att det är under denna tid, som de flesta av dessa möbler har repererats upp och målats. Men de upplysningar, som jag fått av detta, torde det förhålla sig så, att de första möblerna, som målades om, målades i helt nya färger, utan försök till efterapning av det gamla. De, som senare har målats om, har deremot skett efter helt andra principer. På dessa har ej färgen ändrats, det har skett med påbättring av de gamla grundfärgerna. Jag utgår ifrån, att en ommålning eller förbättring, som har skett på detta sätt, där allt det gamla är förvarat, skall räknas för gammalt. Jag har frågat om detta och skall ange det, vad som var och en berättare upplyser om. Någon särskildt gammal gård, där, som finns en hel samling av sådana möbler finns inte. Jag tror också att det är mycket likt och av samma sort de, som finnas. Därför tror jag att mina uppteckningar från de ställen och gårdar, som jag besökt, skall ge en någorlunda rättvis upplysning om, vadsom finns av detta i denna bygd. Jag upptecknar från vart och ett hem, med detta tillvägagångssätt följer jag ej frågelistan i dess ordning, men jag tror att det blir bättre så, mindre upprepning av samma sak.

ACC. N:R M. 14339:3.
3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

Här i mitt hem har vi endast en sekretär och en kista av antikvärde. Sekretären är ej märkt med årtal, men den torde datera sig från 1860-70 talet. Jag har ärvt den efter min far, min far efter sin mor, min farmor hade fått den i gäld av en person, som var skyldig henne pengar. Denna sekretär är ommålad utvändigt, men ej invändigt. Jag har själv sedan jag fick den, låtit göra detta. Den var så hårt försliten utvändigt att det inte gick att få fram det gamla. Invändigt däremot är det gamla förvarat. Den är inget särskilt märkvärdig, inuti är den betsad målningarna är vid två, ~~de~~ stående lådorna, målade i rutor, likt ett s checkbräde, fast mindre rutor, mittdörren med en välvd svart inläggning och ovan denna en uppgående sol.

Kistan är min mormors brudkista. Det är en rätt stor, med kupigt lock, gjord av furoträ. Inuti är endast lådorna, som finns vid gavlarna målade, dessa lådor är också försedda, med samma initialer, som utvändigt. Bottenfärgen till denna kista är gråblå. Blomgirlingerna som finns så väl å locket, som kistans framsida, är en del blommor, som liknar stora blåklockor, målade mörkgröna en del brunröda, en rund blomma är målad i vitt och rött och stjärnor även i rött. Denna kista är alldrig ommålad.

ACC. N:R M. 14339: 4.
2/

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4/

I en brudkista förvarade bruden, sina egna förfärdigade arbetn, kläder m, m, som hon skulle medföra till det blivande hemmet. Såväl tillverkar-
ren, som målaren av denna kista och sekretär är okänd.
Kistan är försedd med följande initialer.

A L A D
18-²⁶~~4~~52
12

Initialerna betyder. Anna-Lisa Andersdotter.

Klapptråd eller s, k, böstel, har vi också, men den är ej av någon äldre datum. Det har jag inte funnit någon gammal sådan, ja tror också att det blir ganska svårt att finna. Dessa böstlar slits ganska fort ut, de användes förjämt i vatten, blev lösa, och nedslitningen skedde ganska fort. Desom finns kvar är sådana, som ej har hunnits att slitas ut när ett annat tvättsystem började.

ACC. N:R M. 14339:5.
5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5.

Jag glömde vist att från början ange vilka kistor, som har varit de vanligaste för orten, dessa hade följande namn. Brödkistor, linnekistor, brudkistor, drängkistor. Drängkistorna var av mindre format och i regel omålade. De flesta ekkistorna var också omålade. Berättare Per Johansson, härstammar från en gammal bondesläkt härifrån orten.

Vid mitt besök hos honom hade han följande gamla möbler. Ett skåp daterat 1767. Ett golvur Av den vanliga moraklockstypen, ej daterat men från en säker källa viste han att det var gjort 1825-30.

En kista, som vid mitt besök där var under ommålning. Ett skrin ett s, k, ~~XXXXXX~~ gåvoskrin.

Skåpet äe ett s, k, hörnskåp eller hängskåp, det är av för dessa skåp rätt vanliga modellen. Det är till färgen blågrönt och dekorationsmålingarna i röd-brunt. Det var ommålat, men med exakt lika färg, som originalet, endast påbättrat. Vem, som gjort det viste inte berättaren, men det var målat utav en målare, som hette Gabrielsson från Grenhult i Mårdaklev, eller av en målare, som gick under namnet "Kidda-Klas".

Dessa två hade varit ortens målare, men vem av dem, som målat skåpet var han ej säker på. Den förstnämnde gjorde ej annat än målade, han var också byggnadsmålare. Den sistnämnde hade ett torpställe, han fick väl också arbeta med detta vid sidan om måleriet. Golvuret var gjort av

ACC. N:R M. 14339:6.

6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

berättarens morfars far, som jag förut nämt viste han med säkerhet att det var gjort åren 1825-30. Detta är ej ommålat någon gång. Färgen är grönblå, men ej några målade blommor. I stället för målade blommor är det skulpturer, rätt många sådana utskärningar finns. Denna man vars namn var Johannes Andersson från Ölsbo Mjöbäck, sysslade mycke med att göra sådana fodral och även andra möbler. Han gjorde såväl snickeriet som målningen. Berättaren omtalar att han gjorde en sorts klockfodral med mycke mera och finare utskärningar, än vad den sort, som han är ägare till. De finare klockfodralen kostade 14 kr, st, en ko kostade då 7kr. Jämfört med dagens priser på kor, som är väl ungefär 1.000 kr, i medeltal, skulle alltså ett sådant klockfodral i dag kosta 2.000 kr, Denna klocka har alltjämt varit i berättarens släkt, från moderns sida. Skrinet är också tillverkat av samme man, det är heller inte ommålat det var betsat från början och nu på de senare åren ombetsat. Det är mycket vackert arbetat, med inlägg av olika träslag i locket. Inuti är tre st, små lådor, med en hylla ovanpå. Denna hylla måste lyftas bort för att lådorna skall kunna dragas ut, från hyllan sitter ett stift ned i varje låda. Detta skrin är ett s, k, gåvoskrin. Det var sed förr att fästmannen skulle ge sin fästmö ett sådant. Gåvorna som låg i skrinet skulle vara, handskar, psalmbok och ett silkekläde "huvudkläde".

ACC. N:R M. 14339:7
7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7.

Detta skrin hade berättarens mormor fått av sin fästman, han var allt så son till ~~XXXXXXXXXX~~ den, som tillverkat det. Det finns ej något på detta skrin, men det var gjort samtidigt med moraklockan 1825-30. Kistan, som är daterad 1857 är ganska stor, målad i den så vanliga gråblå kistfärgen, med ganska stora blomgirlander, med rödbruna och vita inslag i blommorna. Samma snickrare och målare, har också tillverkat en sittsoffa, som berättaren har. Det finns heller inget årtal på denna, men den är tillverkad vid samma tid, som moraklockan och skrinet. Trots att den är en ~~XXXX~~ 125- 130 år gammal är den mycket väl bibehållen. Endast stegen var ett litet grand maskstungna. Den är alldrig ommålad eller renoverad på något annat sätt. Den är målad flammig, i en ljusgrå och en ljusgrön färgton. I stället för blommålningar är den likt klockfodralet skulpterad. Det finns 5 st, sådana större skulpteringar, 3 st, å ryggstödet, 1 vid varje gavel. Den är 228 c,m.lång 57 c,m,bred. Vid mitt besök där, talade berättaren om att han ville gifva den till en son, som övertagit gården. Storstugan i den gamla byggnaden, var nyreparerad, där hade denna soffa förut stått. Berättaren ville att den åter skulle pryda sin plats där, och bevaras, som en slätklenod. Sonen ville också ha den, men ej hans fru. Jag tyckte att den var vacker och värd att bevara. Detta bad berättaren och hans fru, att jag skulle förklara för sonens fru, vilket jag också gjorde.

ACC. N:R M. 14339:8.

8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

På en gård här i Frölunda, som heter Hålabäckstorp, har funnits mycket med gamla möbler av skilda slag. Detta hem skingrades på 1930 talet. Barnen från detta hem, fem stycken är alla bosatta här i Frölunda, de har delat dessa gamla värdesaker. Fru Olga Josefsson Gärdhem, som är den äldsta av barnen och, som jag har besökt och fått upplysning om detta. Hon har i sitt nuvarande hem, ett hängskåp (hörnskåp). Ett hörnskåp, golvskåp, tennljusstakar, samt en grupp, soffa, bord och stolar. Soffgruppen, som är mycket gammal och en förnäm sådan är italiensk, så den hör ej hemma i detta sammanhang. Hängskåpet har årtalet 1798, brunmelerat till färgen, inga dekorationsmålningar finns. Det finns ett flertal, vad jag skulle vilja kalla för luckor, ut och nedskurna i såväl dörrarna, som sidorna. Varje sådan lucka är i kantzerna målade med en bronsliknande färg. Detta skåp är alldrig ommålat. Fru Olga Josefsson berättar att det längen hade stått i en snickarbod i hennes hem. Vem, som tillverkat det och likaså målet hade hon ingen vetskap om. Från början hade det tillhört hennes farfars far. Golvskåpet fanns inget årtal daterat, vid ett samtal, som Fru Josefsson hade med sin mor om detta, sade hon att det var omkring 1850. Det var ommålat men exakt i samma färg, som första gången det målades.

ACC. NR M. 14339:9.

9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

Detta skåp hade tillverkats av en broder till Fru Josefssons farmor. Vem, som målat det viste hon ej.

En broder till Fru Josefsson, Tage Johansson Ängasjö, Hid, har i sitt hem två st. stolar s. k. gyllenläderstolar. Dessa stolar är troligen mycke gamla, hur gamla de är viste ägaren ingenting om, och de är ej märkta med årtal. De äro svartmålade, nu senast var de ommålade för blott ett år sedan. Berättarens moder säger att de alltid varit svartmålade, de hade varit ommålade en gång förut. Sitsen och den mittre delen av ryggstödet, är beklätt med gyllenläder. Dessa stolar är med säkerhet de enda sådana, som finnas här i Frölunda. Ägaren tror att de minst är tvåhundra år gamla, eller mera. Vem som gjort dem, om de är gjorda här av någon möbeltillverkare, eller de är köpta från någon annan ort, viste ägaren ingenting om. Ägarens föräldrar eller farföräldrar hade en gång i brist på pengar varit tvungen till att sälja dessa stolar och även andra möbler. Men hade senare kunna köpa dem tillbaka dem.

ACC. N:R M. 14339:10.
10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

Smedmästare Bror Karlsson Brodal Hid, tillhör dem, som har förverat mycket av gamla saker. En del är kommit från hans hem, en del har han köpt på auktioner. Av det, som är kommit från hans hem, är det mesta så gammalt, som från hans farfars tid och ännu äldre. Han omtalar att de som barn dock förstörde det mesta. Han hade en vanlig stor kista med kupigt lock, målad i blågrön färg och med blommor och blomgirlander. Den blågröna färgen är den samma som fins på nästan alla gamla kistor här i bygden. Den var märkt XX H.A.O.D. årtal 1854. Jag sade till honom att jag nu känner igen men, som målat den, nämligen Gabrielsson i Grenhult. Karlsson sade då att det var Gabrielssons mor, som målat den. Vad, som angår denna målare Gabrielsson, skall jag återkomma till honom sedan, jag tror att jag genom släktingar till honom, skall kunna lämna bättre upplysningar. Dessa bor dock långt bort och ja har haft svårt för att komma i förbindelse med dem. Karlsson har en kista märkt A.N.S. 1818. Den är ganska lik den förut nämnda. Ett sockerbord, som jag icke har sett något mera sådant här. Enligt vad jag kan förstå, var dock inte detta så särskilt gammalt. Det är 90 c,m, långt, 35 c,m, brett och med en vanlig bordshögd. Inuti hade funnits en kniv för att klippa socker med, men denna fans där ej nu. Ett vanligt litet sockerskrin med kniv. Detta skrin är kommit från Karlssons hem, det var ej märkt

ACC. N:R M. 14339: //

//

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

//

med årtal, men var enligt berättarens uppgifter ganska gammalt. Ett likadant sockerskrin, som en syster till Karlsson ändrat om till förvaring av silverskedar m, m, Karlsson hade ärfvt detta efter sin syster. Detta skrin var tillverkat 1870 av en man, som hette Johannes Från ett torpställe här i Frölunda, som heter Lindsåsen, något mera namn eller någon närmare kännedom om tillverkaren kände ej berättaren till. Ett bord, som troligen var ganska gammalt, fast det var ej målat med blommor eller girlanger. Det var ovalt till formen, målat i en brun färg. Karlssons moder hade fått detta av en pastor här, som hette Johansson. Ett färdaskrin, som verkade att vara mycket gammalt, detta var omålat. Som jag förut nämt hade Karlsson mycket med gamla småsaker, sådana är inte efterfrågade i formuläret, jag tar mig dock friheten att uppteckna dem. Folklivsarkivet kanske får något, som är av intresse. Smörkärna med brända eller etsade girlanger, en del av etsningarna föreställande blommotiv. En våg, en s, k, häng eller skålvåg, liten vågarm, 20-25 c, m, lång. Hylsen, som vikterna förvarades uti var märkt 1852, alla vikter, som skulle vara fans till den. Denna våg var Karlsson bjuden ett ganska högt pris för av en samlare, som ej lyckats att få i tag i en sådan, som alla vikterna funnits till.

ACC. N:R M. 14339:12.
12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

Spinnrock med årtal 1778, denna var ovanligt tät med ekrer i balans-
julet, den är också uppsnyggad med etsningar. En större och en mindre
drickastånka, mortel, mjölkfat, kaffekvarn, en liten och en stor smör-
bytta, ett ostkar med årtal 1742, ostkorg, två smöraskar, betsmal årtal
1812, mjölksil, två borrhvinnar, två skärer. Alla dessa dessa saker till-
verkade av trä. En s, k, skumsked, tillverkad av bagghorn. De flesta av
dessa saker är komna från Karlssons och hans frus ~~hans~~ föräldrahem.

ACC. N:R M. 14339: /3.
13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13.

Fru Sara Svensson dotter till Bror Karlsson, har i sitt hem följande gamla möbler m.m. De flesta av dessa äro komma från hennes farföräldrahem, alltså från Bror Karlssons hem. Ett st, s, k, färdaskrin, tillverkat av ek och omålat, tillverkaren okänd. Fru Svensson visste blott att det var köpt på en auktion, av hennes farfars far för 150 år sedan. I locket på detta skrin var uttag gjort för att ställa ett supe glas. En kista med årtal 1775, den är ej lik de vanliga här i orten förekommande kistorna. Den är i första hand mycket mindre 70 c, m, lång 50 bred och 50 c, m, hög. Framsida lock och gavlar var tillverkat av hela bräder, i locket var dock ditsatt en smal brädbit ett två tre tum bred. Denna kista och likaså alla de gamla möblerna, som fins i detta hem är ommålade av samme målare. Denna målare heter Erik Larsson, adr, Anneborg Kalvsjöholm. Vid ommålning av gamla möbler använder han sig av Bronshyrer, för att få fram den ursprungliga färgen. Ett skåp, som nu var placerat på golvet, men, som troligen var avsett till ett väggskåp, var märkt N.B.A.N.D. 1847. Färgen skulle vara densamma, som den ursprungliga, den är flammig brun, med dörrens mittparti i blågrönt och blompartier. Detta skåp är XX 90 c, m, högt 55 brett 35 c, m, på djupet. En smörkärna, som var lik den, som Bror Karlsson hade och, som troligen tillverkats av samme man.

ACC. N:R M. 14339:14.

14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14.

En sekretär, som också är ovanlig för att den är så liten, jag har ej sett någon mera än denna här i bygden med denna storlek. Den är 80 c,m, hög, 73 bred och 35 c,m, djup. Den har dock inte sitt riktiga äkta ursprung. Den hade varit illa åtgången och den snickare, som förbättrat den hade inte gjort en del saker lika, som de var förut. Detta märktes på smålådorna innanför klaffen. De hade ursprånghinglingen varit skulterade i kanterna, de nya var gjorda släta. Något mera än detta märktes ej. Den är också målad i en brunflammig färg, ej några blommor eller gurlanger. Vem, som tillverkat den visste Fru Svensson ingenting om, hon hade fått den av ett par systrar, som hyrde i hennes föräldrahem. Dessa systrar var från en gammal gård här, som heter Holkeshult. Denna gård är mycket gammal, jag minns nu ej årtalet, ~~XXXXXX~~ på det boningshus, som ännu står kvar, men det är från mitten av 1700 talet. (Sedan 1956 är denna byggnad övertagen för vård av en nybildad hembygdsförening här). Det är samma släkt, som bott på denna gård i ett par hundra år, så det är mycket möjligt att denna sekretär är rätt gammal.

ACC. N:R M. 14339: 15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15.

Erik Lisjanis, född i Nås i Dalarna, har vistas här sedan 1938, har i sitt hem mycket med antikviteter. Det är ej så mycket med möbler, av större sådana är det blott ett golvvur och ett väggskåp. Jag vet att det ej är rätt att uppteckna dessa föremål, som ursprungligen är komna från Dalarna, för han har nämligen ärvt dem efter släktingar däri- från eller förvärvat dem på annat sätt. Men min tanke om detta är så att de finnas här nu, en del av dem är mycke gamla, om det inte har nå- got värde för folklivsarkivet, får uppteckningen om detta frändragas mitt honorar. En annan anledning till att jag ville uppteckna detta är att Lisjanis är så väldigt intresserad av allt gammalt. Han brukar att vistas i Nås varje semester, där han nu förvärvat en gammal fädbo- stuga, i denna har han mera med gamla antikviteter, tunga sådana, som han tycker att det blir för tungt att frakta hit.

I sitt hem här i Frölunda har han följande. Moraklocka, årtal 1821 Den har från början varit Lisjanis mormors farfars. Lisjanis själv har målat om den (den är inte riktigt färdigmalad än) en del av dekora- tionsmålningen är inte färdig. Det är en äkta dala modell, en vacker sådan, den är målad i en rödbrun färg, med olika ljusa färger till blommor och girlanger. Det fins en inskription på den, som Lisjanis säger, att den inte är helt vanlig, ens i Dalarna.

ACC. N:R M. 14339:16.
16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16.

Å golvurets nedre del fins i vita gammaldags, vackra men svårlästa ~~XXXX~~
bokstäver följande inskription.

Jag rörs och ej har liv
Jag går men ej blir trött
Jag vakar ständigt
när andra sover sött.
Jag vakar dag och natt
och går då alla tröttna
och visar tiden ut.
Men jag ej vila få
Förn tidens slut.

Ett hörnskåp, årtal 1828. Detta skåp låg kvar i den embalering, som det
hade fraktats i, så jag kunde inte riktigt se dess utseende. Lisjanis
fader hade en gång vitmålat det. Denna färg hade Lisjanis börjat att
försiktigt taga bort, för att få fram den ursprångliga. Det syntes på
skåpet, på denna fläck, som var rengjord att det varit mycket dekora-
tivt målat.

ACC. N:R M. 14339:17.

17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

En lobetsmal av järn. Denna betsmal fins inget årtal på, men enligt uppgift skulle den vara så gammal, som från 1647. En svåger till Lisjanis hade en exakt likadan och den var märkt med detta årtal. Det fins två krokar på denna betsmal, en köpkrok och en säljkrok. Å betsmalens undersida fins det små hål, avsedda för att hålla ett finger över, det är dessa hål, som avgör vikten.

Bränvinsstånka, årtal 1873. Brödkarått, årtal 1851. Ölstånka av enträd. Smörask. Drickastånka. Träbetsmal årtal 1819. Björknäverkont, på denna fins inget årtal, men det var Lisjanis Förfäder, som haft den och enligt hans beräkningar skulle den vara ~~100~~ 100 år. Mjölkfat, årtal 1866, märkt L.K. (Lars och Kerstin). En större slev för mesostystning årtal 1838, märkt E.E.S. (Erik Ersson). Grötfat. Vävsked, årtal 1820. Mjölkstäva. Ostkärl, märkt L.L.S.-K, årtal 1868. Ett runt ostkärl. Långmjölkskärl. En avlång mjölkbytta. En mindre rund bytta årtal 1851. Mjölkbunke. Smörask, urholkad ur ett sammanhängande trästycke årt, 1838. Smörbytta. Prägel.

ACC. N:R M. 14339:18.

18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18.

Jag har besökt en gård här i Frölunda, som heter Stommen, där trodde jag att det skulle finnas, rätt mycket med gamla möbler och annat i frågoformuläret efterfrågat. Men det jag fann var mest bevis på det som jag i min inledning nämnde, att dessa gamla hem numera är skingrade. Av deras gamla möbler fanns kvar, endast en sekretär och ett litet väggskåp. Dessa var heller inget särskilt att omnämna. Nuvarande ägaren av gården Seth Abrahamsson berättar, att de var 8 syskon, 2 pojkar och 6 flickor. Efter de gamlas fränfalle köpte han och ~~XXX~~ två av systrarna gården, när han sedan ensam övertog den, hade de auktion. En del av det gamla blev då skingrat. Flickorna hade mest intresse ~~de~~ av detsamma och undan hållit en del före auktionen. Uppteckningen av denna undersökning, har jag gjort blott för att bevisa, hur det, åtminstone i de flesta fall, gått till, när ett gammalt hem å en bondgård, på landsbygden har skingrats. Alla, som man talar med om detta, ångrar nu att de inte mer tagit tillvara det gamla, som fanns. Detta är ju fullt förståeligt, men man måste också förstå, att den tid när detta skedde fanns det ej många, som hade förståelse för det gamla. Numera tages allt gammalt, som har något värde tillvara renoveras upp och förvaras till eftervärlden. Så är åtminstone, i stort sett, förhållandet här på orten.

ACC. N:R M. 14339:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19.

Ö. Frölunda församling äger, genom donation av de förra ägarna, en samling av gamla saker. Donationen gälde fastigheten i sin helhet, jorden till fastigheten är ej mycket, blott en två tunnland. Bostadshuset var dock ett stort och gammalt sådant. Fastigheten heter Lerbäcksbobö-Nerebyn. Bostadshuset är efter donationen helt renoverat. Från början var två rum undantagna å andra våning, för utställande av dessa gamla föremål. Donationens mening var att det skulle stått allt som det lämnades, men det visade sig att detta inte gick, för att huset var för dåligt att hyra ut och om det inte eldades skulle inventarierna bliva förstörda. En expert anlätades att taga undan vad, som ansågs för att hava mest antikvärde. I detta hem, som de senare åren ägdes av tre styck systrar, var ärvt från deras föräldrar. Jag har per telefon varit i kontakt med kyrkoherde Lindman Kalvsjöholm, han var förut komminister här i Frölunda och kyrkorådets ord, Jag frågade honom om det fanns någon förteckning över samlingen. Det fanns inte, han har många gånger tänkt att göra det, sade han, men ej fått tid. Över denna samling, som jag själv varit och sett, gör jag en uppteckning av en del av detsamma. För folklivsarkivet har denna uppteckning, kanske inte minsta värde, för det finns ingen, som kan ange tillverkarna och målarna av dessa saker, ägarna efterlämnade inga anhöriga.

ACC. N:R M. 14339:20.
20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20.

Denna uppteckning blir blott ett bevis av vad, som finnes här i ~~XXX~~
~~XXXX~~ den av församlingen ägda samlingen.

Ett hörnskåp, blågrönt, med bronsfärgade kanter å dörr och luckor, tro-
ligen ej ommålat. Märkt Den I Desember Anno 1749. S.A.S.

Bokstävorna till Den I Desember, är ej målade, de är skurna, antingen
fasta i träet, eller skurna och påfästade, samt målade i samma brons-
färg, som dörens kanter.

Ett st, sockerskrin, omålat med kniv inuti.

Ett skrin, som troligen varigt ett kassaskrin, det var mycket kraftigt
gjort, tät med järnband och nitar, årtal fans ej men det såg mycket
gammalt yt, hade troligen en gång varigt målat i en mörk färg.

Ett skrin, som ~~XX~~ troligen också varigt ett kassa eller spelkortsskrin
Det är omålat, har skulpterat lock, årtal 1778.

Ett skrin, som jag ej kan klassifisera, men av utseendet att döma, var
det troligen ett mindre ~~kx~~ färdskrin, detta var också omålat.

Ett golvur, ej något årtal och efter vad jag kunde förstå var det om-
målat, verket var från Mora.

Två st, ölståndor av rätt vanlig modell, ej något årtal.

Kista, märkt A.F.L. 1807. Grönmelerad målning, av dekorativmålningen
att döma verkade den dock ommålad.

ACC. NR

M. 14339:21.

21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21.

Ett färdskrin, som också såg mycket gammalt ut. Att det fins så många skrin i denna samling, torde få sin förklaring av, att syskonen Johanssons fader var skogsuppköpare för Mölneby bolag. Resorna, som då företogs med häst, hade han användning för dessa skrin. Dels för handlingar, dels för penningar, som han medförde, för att betala inköpta skogar och likaså arbetslöner, han fick ofta också ligga borta och medföra nattkläder. Genom denna sin kontakt med alla gårdar på flera mils omkrets, har han troligen också köpt en del av de saker som ännu fins kvar.

Det fins också prydnadssaker av olika modeller, jag har ej sett några sådana förut, de är av porslin och helt bronserade, med gulddliknande färg.

En ganska stor mortel av järn, en mindre av malm.

En s, k, tillbrångare av tenn, årtal 1870.

En större och en mindre nipperask av trä.

Det fins också flera st, småskrin av olika modeller och utseende, en del av dessa verkar att vara gamla, en del av nyare tillverkning.

En sekretär av den mera vanligt förekommande arten här på orten och olika prydnadsföremål av trä.

ACC. N:R M. 14339:22.
22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22.

Två st, ljusstakar av tenn, några av mässing och annan metall.
Kopparkärl, en s, k, mjölk kylare, fyra st, spannar av olika modeller.
Den ene av dessa spannar, hade ett säreget lock, det liknade eller
själva fästanordningen, var, som till ett ölkruis eller liknande tråk-
kärl. Två st, lerkruis. Fotogenlampa, "bordslampa". Bränvinsstänka.
En st, liten väggspegel, denna såg ej mycket ut, men skall vist vara
en raritet. Detta har jag hört omtalas att experten, som var där och
valde ut vad, som ej skulle säljas på auktion, ville haft densamma
till någon större samling.
För övrigt fans det en del, mäst småsaker av metall, som jag ej tar
med i min uppteckning.

ACC. NR M. 14339: 23.

23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23.

Huset, som denna samling fins uti, är sedan det restaurerades, för fyra år sedan, hyrt av en "pensionerad" kapten Simmingsköld. Vid mitt besök där, blev jag av fru Simmingsköld, visad vad de ägde av gammalt. Det, som jag upptecknar av detsamma, är inte tillverkat och ej målat här i orten, så från den synpunkten sett har det ej något värde, värdet i detta fall inskränker sig till att visa vadsom fins i orten. En st, kista av ek, förnissad, den äldsta, som jag hittills under denna forskning funnit, 1680 var dess årtal.

En kista likaså av ek och förnissad, årtal 1777. När denna kista renoverats, hade en blommålning, som å des framsida, flyttats till locke likaså årtalet. Denna kista hade förvärvats av makarna Simmingsköld när de gifte sig år 1917. De hade då låtit renovera den. Deras initialer var målade på lockets innersida och årtalet 1917.

Ett vägg)hörnskåp) årtal 1727 Fru Simmingsköld viste att detta var ommålat, varför jag ej gör någon beskrivning av det.

Ett färdskrin "ett större sådant" om detta berättade fru Simmingsköld att detta var ett kärt minne, det hade använts av hennes far, på hans skolresor, från hans hem och till den stad där han gick i skola.

Han medförde i detta skrin, den mästa maten för veckan, toalettartiklar mm.

ACC. Nr. M. 14339:24.

24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24.

Jag har också besökt ålderdomshemmet här, där jag viste att det skulle finnas ett helt möblemang av gamla möbler i matsalen. Hela möblemanget är inte gammalt, men nästan. Tyverr är det inte tillverket här på orten och ingen vet varifrån det är kommit. Som jag förut nämt om en del av det, som jag upptecknat, tar jag också med detta blott för att det fins här på orten. Detta möblemang har av en fru Emma Blomgren skänkts till ålderdomshemmet här. Orsaken till detta är att hon var född här i Frölunda, närmare bestämt i Holkeshult ~~XXXX~~ en gammal 1700 talsgård, som nu av hembygdsföreningen här har övertagits för vård. En annan orsak är att två av hennes systrar, vistades på ålderdomshemmet, som pensionärer de sista åren av sin levnad. Själv har hon ej varit verksam här sen sin tidiga ~~M~~ ungdom. Bland annat har hon innehaft hotellet i Flen. Hon hade lyckats och haft framgång, men hon glömde alldrig sin barndomsbygd, det bevisas av bland annat ganska stora penningdonationer, till såväl församling, som kommun och donationen av salsmöbeln till ålderdomshemmet.

Möblerna äro följande. Golvskåp "hörnskåp" i botten till detta skåp är det fem st, pelare med öppet rum emellan. Två st, bord, ett ovalt och ett nästan fyrkantigt. 18 st, stolar, av dessa är det blott två som är gamla och sålunda äkta. De andra har fattigvårdsstyrelsen

ACC. NR M. 14339:25.

23

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25.

låtitt tillverka efter mönster av de två gamla. Två st, rätt stora
golvsåp, bredare i botten och smalare upptill, dekorationsmålade med
blommor och gurlanger. Det ena är märkt. Anno 1809, det andra A. D.
E. A. S. 1817. En sittsoffa, som troligen åtminstone i en viss mån bli-
vit omgjord. Den har nu lösa plösar till ryggstöd, det gamla har tro-
ligen tagits bort och ersatts med dessa. Golvur av den rätt vanliga
modellen, något årtal på detta fans ej. Hela möblemanget är målat i
en ljusgrön färg och ommålat. Färgen är ej lik den ursprångliga, det
såg jag på ett ställe där, som färgen blivit skadad. I sin helhet är
det ett ganska stiligt möbelmang och passande i denna rätt stora sal.
Jag har ej kunnat få några närmare upplysningar om dessa möbler och
eftersom de ej är tillverkade eller målade här på orten, har jag ej
av naturliga skäl, kunnat forska i detsamma.

ACC. N:R M. 14339:26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fru Anna Karlsson Nygårdén Hid, är kommen från Hålabäckstorp, den gård, som jag alltså förut har nämnt i dessa uppteckningar. Det är från samma hem, som Olga Josefsson och Tage Johansson. Fru Anna Karlsson hade i sitt nuvarande hem följande, som förut hade varit i hennes hem i Hålabäckstorp. Först vill jag nämna att alla möblerna nu de senaste åren blivit ommålade, de flesta av målare Edvin Andersson Mårdaklev. Färgen på desamma skall dock vara densamma, som dess ursprungliga.

En st, kista av furu, gråblå färg, märkt B.C.A.S. 1848.

En gungstol, svartmålad med vita ränder, ej något årtal, men enligt uppgift mycket gammal.

Hörnskåp, "väggskåp", blågrön färg med röda kanter, ej årtal, detta hade målaren ej satt dit vid ommålningen.

Hängskåp "hörnskåp" årtal 1787. Detta var mycket dekorativt målat speglarna var vita och målade med blomgirlander, kanterna runt omkring var röda och vita.

Ett stående skåp med hängskåp över, gråblå färg med blekröda kanter, på speglarna å båda dessa skåp, var målat blommotiv, med en kruka i botten. Råsten av de gamla möbler i detta hem var köpta av Fru Karlssons man.

ACC. N:R M. 14339:27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fru Anna Karlssons man, Arvid Karlsson, hade köpt, mest på auktioner följande gamla möbler och andra antikviteter. Möblerna var samtliga renoverade och ommålade, målningen skulle dock vara densamma, som förut. Målningen var utförd dels av Edvin Andersson Mårdaklev, dels av Arne Torén Hid.

En st, skänk, en ganska ovanlig modell, den är blott 74 c, m, hög, med tvärskurna ränder, av hela den översta lådan. Betsad i ljusbrun färg. Ekbord ett s, k, slagbord och så betsad, av underredet att döma, såg det mycket gammalt ut.

2 st, träbetsmalar, en liten och en stor. Den stora var märkt M.A.L. 1799. Den lilla, som blott var en 15-20 c, m, lång, ~~hög~~^{skulle} enligt berättaren, vara en hushållsbetsmal.

Ett stort golvskåp "hörn", vitmålat med blomsterkransar och guldbronserat.

Ett fästmöskrin, gråblå färg, röda och vita blomgirlinger. Till detta skrin hade berättaren låtit göra ett underrede, så det liknade nu mest ett litet bord, Det var märkt Anno 1783.

Smörtina av en, med ekbotten, brända etsningar, ej något årtal.

Sekretär "rak alltså ej sneklaff" troligen ej så särskilt gammal.

En skänk, ganska lik den först nämnda.

Ett simhorn av horn, simmjöl kallas mjöl, som man får av, eller från

ACC. N:R M. 14339:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

krossning av en vanlig slipsten. Detta mjöl medtogs till slätterängarna, för att skärpa liarna med. Detta simhorn var kommit från Hålabäckstorp.

Karlsson visade mig några st. gamla böcker, som han hade, bland annat en samling gamla almnacker. Jag hade ej tid längre den dag jag var där så jag hann ej så noga att studera detta. Jag studerade dock en stund en gammal "Geografie över Sveriges Rike författad av Erik Tuneld.

Bland annat stod det på dess första sida.

Mycket tillökt och förbättrad. Hvad bör vara kärare än Fäderneslandet
Med Kongl. Maj:ts Allernådigste Previlogie.

Tryckt på Carl Stolpes Förlag År 1773.

ACC. N:R M. 14339:29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De sista av mina uppteckningar är från en gård här i Ö. Frölunda, som heter Anfastorp. Denna gård var från min synpunkt sett ett verkligt fynd. Det fans gott om gamla möbler m,m, som gått i arv, generation efter generation. Nuvarande ägaren Adolv Anfast, omtalar att gården ägts av samma släkt sedan 1780, detta viste han från en säker källa men han trodde också att det var betydligt mycke längre, men detta hade han ej något bevis för. Jag gör nu, som förut, att jag upptecknar allt såväl möbler, som annat gammalt.

Vem som tillverkat möblerna viste ej berättaren, men det var den samma man, som målat alla. Målarens namn var Karl Magnus Johansson Grenhult Mårdaklev. Denne Johansson var Adolv Anfasts farfars far. Johansson var av samma släkt, som den målare, som jag förut nämnt i dessa uppteckningar, Gabrielsson från Grenhult. Anfast omtalar att Gabrielssons moder också var målare och en hennes syster. De härstammar från en gård här i Frölunda, som heter Karsbo. De hade bland annat varit med sin fader och målat den gård i Håcksvik, som vid renovering för några år sedan, blev funnit ett rum (byggnadens sal) med väggmålningar. Detta gamla hus har för några månader sedan övertagits av en nybildad hembygdsförening i Håcksvik. Om folklivsarkivet är intresserat av denna målaresläkt, som jag nu nämt, skulle jag nog kunna skaffa

närmare upplysningar om detta. Anfast berättade att det fins ett släcktregister uppgjort, detta hade en dotter till målare Gabrielsson hon är bosatt i Håcksvik, jag har ej kommit i förbindelse med henne men om folklivsarkivet är intresserat av det så skall jag försöka att göra detsamma.

Innen jag börjar uppteckningarna om vad, som fins i Anfastorp om gamla saker vill jag också uppteckna en sak, som troligen är ganska unik. Anfast omtalade att sedan 1780 hade blott varannan generation varit skrivna för gården. Anfast fader hade alldrig varit skriven för den. Han dog ung och hade blott varit gift några år och var inte skriven för gården.

I det stora rummet i Anfastorp, som inom parentes sagt också hade synliga takbjälkar, var allt utom en möbel gammalt.

Ett s, k, slagbord, 14 st, stolar, ett runt bord, sittsoffa. Alla dessa var målade vita, utom två stolar, som var målade ~~XXXX~~ svarta. Dessa två svartmålade stolar, såg ut att vara mycket gamla. Ingen av dessa möbler var märkta med årtal, men enligt berättarens uppgift var de från 1840 och en del från 1780. Ekkista årtal 1780 märkt H.N.S.

Målningen förbättrad med gammal färgstoff, denna färgstoff fans förvarad på gården. All bottenfärg till samtliga möbler i detta hem, alltså de gamla var blågrön, varför jag ej upptecknar detta för varje sak.

{ se
sid. 34a!

ACC. N:R M. 14339:3/

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dekorationsmålningarna var också i huvudsak de samma, det märktes tydligt att de var gjorda av samma målare. Blommotiven var av brun och ljusröd färg med vitt i själva blommorna. Golvur märkt A. N. S.

årtal 1788, orgienalmålning från 1840, urtavlan av tenn.

Golvhörnskåp, detta var vitt till färgen och ommålat. Inuti skåpet fanns en värdefull samling av gammalt silver, skedar bågare m, m, även en samling av gammalt porslin, en del handgjort.

Kopparspänner och bunkar. Två ljusstakar av tenn. Guldbronserad kaffekanna. Grötfat av tenn. Detta fat var ej märkt med årtal. Berättaren Per Johansson, som jag ofta brukar att anlita, var med mig i Anfastorp (han är så intresserad av allt gammalt) han dömde detta fatet till att vara mycket gammalt, före den tid, när sådana saker brukade att märkas med årtal (alltså med bokstäver, som anger årtalet).

18 s, t, målade tallrikar fanns också uppsatta på väggarna.

I hallen fanns golvhörnskåp, ommålat men i samma färg, som originalet. märkt Anno 1787. Hörnhängskåp ommålat men också i samma färg, märkt ANO. 1782. A. N. S. Sekretär, stommen av ek, inuti av fur, denna sekretär är tillverkad av S. Lydén Hissebo Hid. Denne snickare var också klockare här i Frölunda, jag har förut i uppteckningar om allmogens sittmöbler skildrat honom.

ACC. N:R M. 14339:32

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En stor kista av ek, ej målad blott betsad. En salmonika. Ett fästmansskrin, (kanske benämningen är rättare fästmöskrin) detta var aldrig ommålat, 1840 var årtalet, några initialer fans ej, men Anfäst var nästan säker på att det varit hans farfars mor. En likadan sittsoffa, som fans isalen fans också i hallen, även denna vitmålad.

Förutom möbler har Anfäst ganska mycket av gamla saker, av skilda slag

Jag skrev upp en del av dessa, det kanske inte har någon värde för folklivsarkivet att jag upptecknar desamma. Men möjligheten är väl heller inte utesluten, att det kan finnas något, som kan intressera.

Jag beskriver ej så noga hur dessa föremål ser ut, om det är något av detta, som folklivsarkivet är intresserat av, så ~~MEGEN~~ meddela mig detta. Elddon att medföra i fickorna. Sanddosa, en sådan dosa, som användes till att strö sand över, för att torka bläckskrifter med.

Matkniv av mässing, bladet fördes in i skaftet, det var sådana knivar, som medfördes på kalas, innan matbesticken funnos. Luktdosa, sådan, som medfördes av kvinnorna till kyrkan, på kalas m, m, Gamla mässingsknappar av skilda storlekar och utseende. Sigill av bly, som tillhört Anfästs farfars mor. Karta över gården från 1815, alltså före storskiftet. En skrivelse, troligen en gårdshandling från 1760, skriven på skinn (pergament), vi kunde inte tyda det skrivna. ~~Jag lovade att på-~~

ACC. NR M. 14339:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag lovade Anfast att fråga folklivsarkivet om Ni har experter på sådant, om han då får skicka in denna skrivelse, för han ville gärna veta dess innehåll, var bra och meddela mig detsamma. Kassaskrin av järn, som såg mycket gammalt och nedslitet ut. Det var halft av gamla kopparpängar, märkta s, m, jag såg på en del av dessa och höttade årtal et 1744, jag tror att de var från 1700 talet allesammans. Ett soldatbrev från 1810. Detta brev var från en soldat, som var för den rote gården Anfastorp tillhörde. Soldaten hette Fast (denna släkt fins på orten här ännu). Brevet var tillägnat en dotter på gården Anfastorp, som skulle gifta sig. Fast var för utbildning på Karlstens fästning. Fästningen är avbildad på brevets första sida, där också några minnesord är skrivna. Brevet är skrivet med en vacker stil Fast hade ej skrivit det själv, detta var gjort av en fånge, som satt på fästningen. Tre st, handskärar och en lövskära. Handskärorna var målade handtag på, detta har jag ej sett några fler sådana vara, till och med var det blomdekorationer på dem. Anfast trodde att de samma varigt en brudgåva. De var märkta. E.N.J.D. 1851. A.A.D. 1851. C.J.S. 1851. Den sist upptecknade hade troligen inte tillhört Anfasts förfäder för dess initialer kände han ej igen, han trodde att det var en piga

ACC. N:R M. 14339:34.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

eller dräng(en trotjänare, som fått den ena samtidigt). Anfast nämnde också något, som han tyckte var ett egendomligt inträffande. Han köpte sin skördetröska år 1951, alltså jämt hundra år efter dessa skäror. Linberedningsverktyg fanns också. Två trädgrepar. Borrsvängar av trä. En vävsträckare av trä, en av järn. Så återkommer jag till möbler igen, jag ser att jag har glömt en del. En kiste av ek, ommålad 1840 ljusgrön färg, märkt 1840 A.A.A.D. En gammal spegel av blyglas, en gammal spegel med vanligt glas. Sex st, gravskrifter över avlidna förfäder, dessa upptecknar jag i samband med andra liknande. Med detta avslutar jag mina uppteckningar angående möbelmåleri. Som jag i min inledning nämnde har jag i vissa fall frångått frågelistan jag har medtagit mer och andra saker än vad, som är efterfrågat. Men uppteckningen av detta kanske också kan ha något värde. Jag tror också att det finns fler ställen här i Frölunda, som har liknande gamla saker, men det skulle tycka jag bli, kanske ett för mycke upprepande av samma saker. Någon mera gård än Anfastorp och Risagården, som har så mycket av gamla saker samlade från gångna generationer, har jag ej lyckats uppspåra. Anfastort är säkert den gård här på orten, som har mest. Anfast har också fyra st, biblar en från 1655, en 1810. en, 1849. en 1851.

ACC. N:R M. 14339:34a

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ähaga, Hid. den 27/II-57.

Insänder härmed mina uppteckningar, till de tre medföljande frågoformulären. Frågoformuläret, angående svenskt och danskt, var mycke, som jag ej kunde besvara. Orsaken till detta har jag angivet i mina uppteckningar. Jag har dock gjort, så gott jag kunnat, med alla tre frågolisterna, och hoppas att folklivsarkivet får något av värde av dessamma. Angående Målarsläkten Gabrielsson, har jag per telefon varit i förbindelse, med en Gabrielssons dotter, och en hans sonson. Jag fick av dem upplysningen, att en förteckning över målarsläkten Gabrielsson fins på Varbergs museum. De papper, angående denna släkt skall finnas i Grenhult, denna upplysning fick jag också av målaren Gabrielssons sonson, som bor på detta ställe. Jag vill nu fråga folklivsarkivet, om Ni vill att jag skall åka till Grenhult för att göra denna uppteckning, eller folklivsarkivet vill sätta sig i förbindelse med varbergs museum, och av dem få en avskrift av dessa uppteckningar.

se sid. 30!

Högaktningsfult.

Arvid Johansson

Bev. 2/12 -57
U. A.